

HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO

Cele kształcenia - wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna.

Uczeń posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego: okres p.n.e., n.e., tysiąclecie, wiek, rok; przyporządkowuje fakty historyczne datom; oblicza upływ czasu między wydarzeniami historycznymi i umieszcza je na linii chronologicznej; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń odpowiada na proste pytania postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji; pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje; stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych.

III. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń tworzy krótką wypowiedź o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami; przedstawia własne stanowisko i próbuje je uzasadnić.

IV. Zainteresowanie problematyką społeczną.

Uczeń ma nawyk dociekania w kontekście społecznym - zadaje pytania "dlaczego jest tak, jak jest?" i "czy mogłoby być inaczej?" oraz próbuje odpowiedzieć na te pytania.

V. Współdziałanie w sprawach publicznych.

Uczeń współpracuje z innymi - planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, w czym wyraża się odmiennosc i niepowtarzalność każdego człowieka;
- 2) podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania;
- 3) wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny;
- 4) wyraża opinię na temat kultywowania tradycji i gromadzenia pamiątek rodzinnych;
- 5) charakteryzuje społeczność szkolną, z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków;
- 6) podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego w swojej szkole;
- 7) tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe;
- 8) wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja;
- 9) podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania.

2. "Mała Ojczyzna". Uczeń:

- 1) opisuje swoją "małą Ojczyznę", uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze;
- 2) zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości "małej Ojczyzny";
- 3) wskazuje na planie miejscowości, siedzibę władz lokalnych i na przykładach omawia zakres działań oraz sposoby powoływania władz.

3. Ojczyzna. Uczeń:

- 1) wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej;
- 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski;
- 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce i na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje oraz wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie.

4. Państwo. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, w czym wyraża się demokratyczny charakter państwa polskiego, używając pojęć: wolne wybory, wolność słowa, wolne media, konstytucja;
- 2) wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej: parlament, prezydent, rząd, sądy i omawia najważniejszą funkcję każdego z tych organów w systemie politycznym;

- 3) podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane.
5. Społeczeństwo. Uczeń:
 - 1) wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka i dostrzega jej społeczny podział;
 - 2) opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie;
 - 3) podaje przykłady ważnych problemów współczesnej Polski, korzystając z różnych źródeł informacji (od osób dorosłych, z prasy, radia, telewizji, Internetu).
6. Wspólnota europejska. Uczeń opowiada o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej, używając pojęć: Unia Europejska, europejska solidarność, stosunki międzynarodowe, oraz rozpoznaje symbole unijne: flagę i hymn Unii Europejskiej (Oda do radości).
7. Problemy ludzkości. Uczeń:
 - 1) wyjaśnia, co oznacza powiedzenie: "świat stał się mniejszy" i wskazuje przyczyny tego zjawiska;
 - 2) opisuje i ocenia na przykładach wpływ techniki na środowisko naturalne i życie człowieka;
 - 3) wymienia korzyści i niebezpieczeństwa korzystania z mediów elektronicznych;
 - 4) opowiada o przejawach nędzy na świecie oraz formułuje własną opinię o działaniach pomocowych podejmowanych przez państwa lub organizacje pozarządowe;
 - 5) wyjaśnia na przykładach przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie.
8. Historia jako dzieje. Uczeń:
 - 1) odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości;
 - 2) wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
 - 3) podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.
9. Fundamenty Europy. Uczeń:
 - 1) wyjaśnia znaczenie wynalazku pisma dla wspólnoty ludzkiej;
 - 2) opisuje życie w Atenach peryklejskich, używając pojęć: teatr, filozofia, bogowie olimpijscy (Zeus, Atena, Apollo), mity (Herakles, Odyseusz), olimpiada;
 - 3) charakteryzuje osiągnięcia Rzymu, używając pojęć i terminów: prawo rzymskie, drogi, wodociągi;
 - 4) opisuje narodziny chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianie w czasach starożytnych.
10. Państwo polskie za Piastów. Uczeń:
 - 1) opowiada legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie, a także rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy;
 - 2) wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I;
 - 3) opisuje panowanie Mieszka I, umiejscawiając je w czasie i używając pojęć: plemię, gród, drużyna, książę;
 - 4) opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego, uwzględniając postacie: św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III;
 - 5) wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego, umiejscawiając je w czasie;
 - 6) opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego, z uwzględnieniem powstania Akademii Krakowskiej i uczy u Wierzyńka.
11. Mnisi. Uczeń:
 - 1) opisuje klasztor średniowieczny i tryb życia mnichów, używając pojęć: zakon, reguła, ubóstwo;
 - 2) charakteryzuje postać św. Franciszka z Asyżu.
12. Rycerze. Uczeń:
 - 1) charakteryzuje zamek średniowieczny i jego mieszkańców;
 - 2) opisuje charakterystyczne cechy wzoru osobowego średniowiecznego rycerza.
13. Mieszczanie. Uczeń:
 - 1) opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie;
 - 2) porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym.

14. Chłopi. Uczeń:
 - 1) opisuje warunki życia na wsi średniowiecznej;
 - 2) porównuje życie chłopca z życiem rycerza i mieszczanina.
15. Odkrycie Nowego Świata. Uczeń:
 - 1) umieszcza Krzysztofa Kolumba i jego pierwszą odkrywczą wyprawę w czasie i w przestrzeni;
 - 2) opisuje odkrycie Krzysztofa Kolumba, używając pojęć: karawela, Nowy Świat, Indianie, broń palna;
 - 3) wymienia następstwa wypraw odkrywczych dla Europy i dla Ameryki.
16. Mikołaj Kopernik i jego odkrycie. Uczeń:
 - 1) opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: uczonec, astronom, odkrycie naukowe;
 - 2) opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika, wyjaśniając, co znaczy powiedzenie: "Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię".
17. Jadwiga i Jagiełło. Uczeń:
 - 1) wskazuje na mapie Wielkie Księstwo Litewskie;
 - 2) wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskiej;
 - 3) charakteryzuje osobę Jadwigi i wymienia jej zasługi dla kultury polskiej;
 - 4) opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem.
18. Dwór Jagiellonów. Uczeń opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania Zygmuntów, używając pojęć: dwór, paziowie, komnata, arras.
19. Polski szlachcic. Uczeń:
 - 1) charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa, używając pojęć: sejm, sejmik, pospolite ruszenie;
 - 2) opisuje działalność gospodarczą polskiej szlachty, używając pojęć: folwark, pańszczyzna, kmiecie, spichlerz, spław rzeczny - Wisłą do Gdańska.
20. Rzeczpospolita Obojga Narodów. Uczeń:
 - 1) wyjaśnia, na czym polegała unia lubelska i wskazuje na mapie Rzeczypospolitą Obojga Narodów;
 - 2) opisuje, w jaki sposób dokonywano wyboru króla, używając pojęć: elekcja, pole elekcyjne, koronacja.
21. Rzeczpospolita w XVII w. Uczeń:
 - 1) sytuuje w czasie i omawia wydarzenia potopu szwedzkiego, z uwzględnieniem obrony Częstochowy i postaci Stefana Czarnieckiego;
 - 2) sytuuje w czasie i opisuje wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego, używając pojęć: oblężenie, odsiecz, sułtan, husaria.
22. Upadek I Rzeczypospolitej. Uczeń:
 - 1) podaje przykłady naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, z uwzględnieniem Konstytucji 3 maja;
 - 2) omawia i sytuuje w czasie wydarzenia powstania kościuszkowskiego, używając pojęć: naczelnik powstania, przysięga Kościuszki, kosynierzy;
 - 3) wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku państwa polskiego, podaje datę III rozbioru.
23. Formy walki o niepodległość. Uczeń:
 - 1) umiejscawia w czasie powstanie listopadowe i powstanie styczniowe;
 - 2) wymienia cele walki powstańców oraz przykłady represji zastosowanych wobec społeczeństwa po przegranych powstaniach;
 - 3) omawia, na wybranym przykładzie, walkę o język polski w nauczaniu;
 - 4) zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla rozwoju kultury polskiej: Jana Matejki, Stanisława Moniuszki, Henryka Sienkiewicza i Stanisława Wyspiańskiego.
24. Życie na emigracji. Uczeń:
 - 1) wskazuje na mapie państwa, które przyjęły najwięcej emigrantów z ziem polskich;
 - 2) rozróżnia emigrację polityczną i zarobkową;
 - 3) zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla kultury polskiej: Fryderyka Chopina,

Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej.

25. Miasto przemysłowe. Uczeń:
 - 1) opowiada o rozwoju uprzemysłowienia w XIX w., używając pojęć: maszyna parowa, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf, fabryka;
 - 2) wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione miasta na ziemiach polskich;
 - 3) rozróżnia rzemieślnicze i fabryczne (maszynowe) formy produkcji;
 - 4) opisuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce.
26. Odrodzenie państwa polskiego. Uczeń:
 - 1) wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej oraz wymienia jej sąsiadów;
 - 2) wymienia czynniki decydujące o odzyskaniu niepodległości przez Polskę;
 - 3) zbiera informacje o zasługach dla państwa polskiego Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego.
27. Polska w okresie II wojnie światowej. Uczeń:
 - 1) wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę;
 - 2) podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych;
 - 3) charakteryzuje życie ludności na okupowanych terytoriach Polski, z uwzględnieniem losów ludności żydowskiej;
 - 4) omawia formy oporu społeczeństwa wobec okupantów;
 - 5) opisuje postawę ludności cywilnej i żołnierzy powstańczej Warszawy.
28. Polska Rzeczpospolita Ludowa. Uczeń:
 - 1) wskazuje na mapie granice Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i wymienia jej sąsiadów;
 - 2) opowiada o Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, używając pojęć: odbudowa zniszczeń wojennych, awans społeczny i likwidacja analfabetyzmu, planowanie centralne, zależność od ZSRR, dyktatura partii komunistycznej, cenzura, opozycja demokratyczna.
29. Solidarność i powstanie III Rzeczypospolitej. Uczeń:
 - 1) wskazuje na mapie III Rzeczpospolitą i jej sąsiadów;
 - 2) opisuje powstanie i działania Solidarności, używając określeń: strajk, walka bez przemocy, stan wojenny, "Okragły Stół";
 - 3) wyjaśnia, jakie najważniejsze zmiany zaszły w Polsce w 1989 r.

Zalecane warunki:

Historia i społeczeństwo

Zadaniem szkoły jest kształtowanie u uczniów następujących postaw:

- 1) zaangażowania w działania obywatelskie: uczeń angażuje się w działania społeczne;
- 2) wrażliwości społecznej: uczeń dostrzega przejawy niesprawiedliwości i reaguje na nie;
- 3) odpowiedzialności: uczeń podejmuje odpowiedzialne działania w swojej społeczności, konstruktywnie zachowuje się w sytuacjach konfliktowych;
- 4) poczucia więzi: uczeń odczuwa więź ze wspólnotą lokalną, narodową, europejską i globalną;
- 5) tolerancji: uczeń szanuje prawo innych do odmiennego zdania, sposobu zachowania, obyczajów i przekonań, jeżeli nie stanowią one zagrożenia dla innych ludzi; przeciwstawia się przejawom dyskryminacji.

Szkoła powinna zapewnić takie warunki, by uczniowie:

- 1) mieli dostęp do różnych źródeł informacji i różnych punktów widzenia;
- 2) brali udział w dyskusjach na forum klasy i szkoły;
- 3) mieli realny wpływ na wybrane obszary życia szkoły, m.in. w ramach samorządu uczniowskiego;
- 4) budowali swoje poczucie wartości i sprawstwa w życiu społecznym oraz zaufanie do innych.